

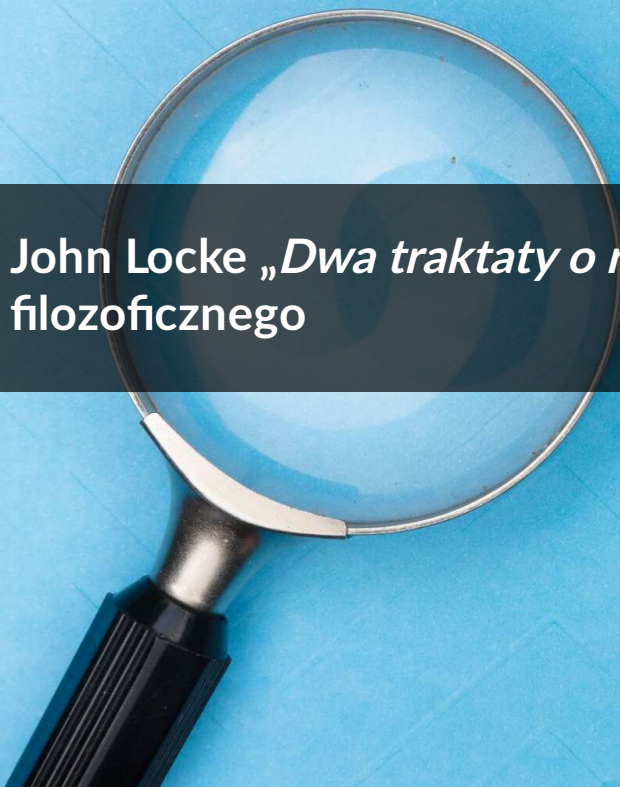

John Locke „*Dwa traktaty o rządzie*” – analiza tekstu filozoficznego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*, Warszawa 1992, s. 201, 230, 254, 320.
- .

John Locke „*Dwa traktaty o rządzie*” – analiza tekstu filozoficznego

Źródło: Markus Winkler, domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Analiza źródeł**”.

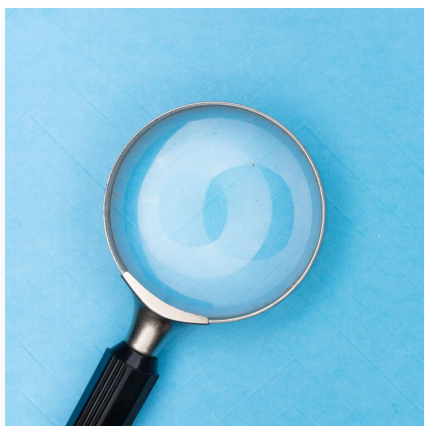
W zbiorach zadań i repetytoriach, a także w naszych e-materiałach pojawiają się zadania wymagające przeanalizowania materiałów źródłowych. Są to zarówno teksty prawnicze, jak i publicystyczne, wykresy i tabele odnoszące się do badań opinii publicznej. Jaka metoda analizy będzie najskuteczniejsza?

Najczęściej wykorzystywana przez uczniów technika polega na przeczytaniu pytania i przeszukiwaniu tekstu (tabeli, wykresu) w celu znalezienia odpowiedzi. Jednak ten sposób bywa zawodny. Odpowiedź na pytanie często wymaga znajomości całego fragmentu, może także polegać na opisanu jakiegoś szerszego kontekstu (mechanizmu prawniczego, tendencji socjologicznej, określonego ciągu argumentacyjnego). Samo przeczytanie materiału źródłowego pod kątem zadanego pytania może zatem nie wystarczyć; należałoby wcześniej uchwycić strukturę tekstu i wzajemne zależności. To właśnie przedstawimy w niniejszej serii materiałów.

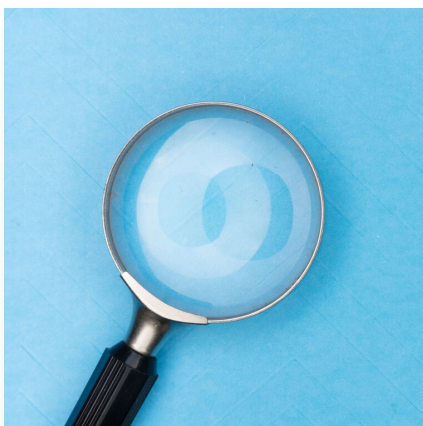
Twoje cele

- Przeanalizujesz tekst filozoficzny Johna Locke'a.
- Dokonasz selekcji i hierarchizacji informacji pozyskanych z materiału źródłowego.
- Przedstawisz wnioski z analizy materiału.

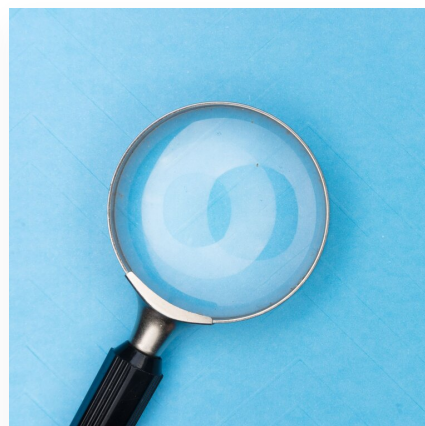
Dla zainteresowanych

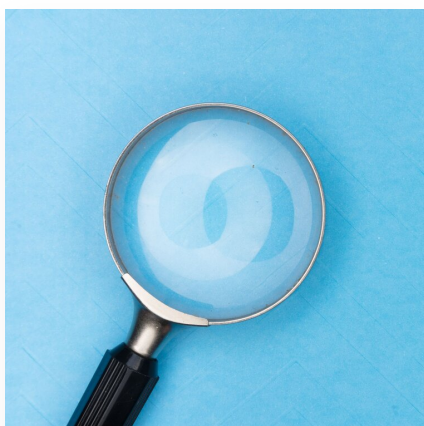
Thomas Hobbes
„Lewiatan” – analiza
tekstu filozoficznego

Norberto Bobbio
„Liberalizm i demokracja”
– analiza tekstu
filozoficznego

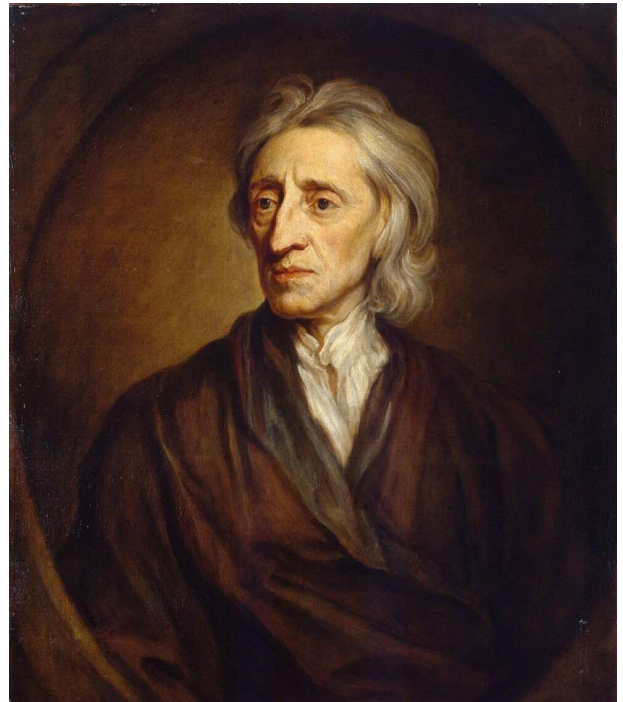
Roger Scruton „**Co
znaczy konserwatyzm**” –
analiza tekstu
filozoficznego

José Ortega y Gasset
„Bunt mas” – analiza
tekstu filozoficznego

Przeczytaj

John Locke – podobnie jak Thomas Hobbes – uznawany jest za jednego z prekursorów myślenia w duchu „umowy społecznej”. Jednak wizja Locke’a jest znacząco odmienna. Bo choć uznaje on potrzebę chronienia się przed tymi, którzy nie respektują praw innych, to jednak podstawą jego antropologii w przeciwieństwie do Hobbesa nie są egoizm i strach, ale altruizm i solidarność. Kiedy Hobbes, szukając rozwiązania służącego ochronie własności i życia, myśli wyłącznie o sobie, Locke szuka rozwiązania, które służyłoby wszystkim. Wystarczy przyjrzeć się pierwszemu prawu natury, które formułuje: „Zachowaj samego siebie i cały rodzaj ludzki”. A więc ostatecznie jako przedmiot troski nie stawia samego siebie, ale wszystkich żyjących wokół niego ludzi.

John Locke (1632–1704) – angielski filozof, lekarz, polityk i ekonomista. Uważany jest za twórcę klasycznej postaci empiryzmu i liberalizmu oraz autora teorii wartości pieniądza, która zapoczątkowała monetaryzm. Portret namalowany przez Godfreya Knellera, 1697.

Źródło: domena publiczna.

Polecenie 1

Zapoznaj się z fragmentem *Dwóch traktatów o rządzie* Johna Locke'a. Spróbuj uchwycić strukturę analizowanego materiału i najważniejsze myśli w nim zawarte, odpowiadając na pytania:

- Co konkretnie opisuje tekst?
- Czy zapisana jest w nim jakaś główna teza?
- Jak wygląda struktura tekstu: czy dotyczy on jednej kwestii, czy też zarysowuje kilka problemów?
- Czy tekst zawiera jakieś słowa, które są niejasne i wymagają dodatkowych wyjaśnień?
- Na ile da się w tekście wyróżnić pewne domknięte całości? Jaka występuje między nimi ewentualna relacja?

“ *Dwa traktaty o rządzie*

(fragmenty)

Prawo bowiem w swym zamyśle stanowi nie tyle ograniczenie, co wyznaczenie kierunku postępowania wolnej, rozumnej jednostki, zgodnie z jej właściwym interesem i nie zezwala na nic więcej niż na to, co należy do dobra ogółu tych, którzy mu podlegają. Gdyby byli oni bardziej szczęśliwi bez tego prawa, to chodziłoby o jakąś bezużyteczną rzecz, która sama zanika i nie zasługuje na miano zabezpieczenia oddzielającego nas od przepaści czy grzęzawiska. Mimo że mogą zostać popełnione błędy, to jednak celem prawa nie jest znoszenie i ograniczanie, lecz zachowanie i powiększanie wolności. Stąd też do wszystkich istot zdolnych do podlegania prawu odnosi się zasada: gdzie nie ma prawa, nie ma wolności. Wolność bowiem sprowadza się do niezależności od przymusu i gwałtu ze strony innych. Nie jest to możliwe tam, gdzie nie ma prawa. Nie jest więc to, jak się nam mówi, wolnością, gdyby każdy robił to, co mu się podoba. Któż bowiem mógłby być wolny, gdyby inny był w stanie go tyranizować? Być wolnym, to znaczy dysponować i swobodnie, zgodnie z własnym sumieniem, kierować własną osobą, działaniem, majątkiem, całą swą własnością z przyzwoleniem prawa, któremu się podlega, nie być więc poddanym czyjejs arbitralnej woli, ale kierować się bez przeszkód własną wolą. (...)

Skoro wszyscy ludzie są, jak to już zostało powiedziane, wolni, równi i niezależni w stanie natury, nikt nie może bez własnej zgody zostać tego stanu pozbawiony i poddany władzy politycznej innego. Jedyne sposoby, w jaki można oddać swą naturalną wolność i nałożyć okowy społeczeństwa obywatelskiego jest ugoda z innymi dotycząca połączenia i zjednoczenia się z nimi w społeczności, zawarta dla zapewnienia im wygody, bezpieczeństwa i pokojowego współżycia, a także dla zabezpieczenia prawa korzystania z ich własności oraz lepszej ochrony przed wszystkimi, którzy nie należą do wspólnoty. Taka grupa ludzi, zawiązując wspólnotę, nie narusza wolności

pozostałych, gdyż ci trwają, jak poprzednio, w wolności stanu natury. Kiedy jakaś grupa ludzi porozumiała się co do zawiązania wspólnoty bądź powołania rządu, wówczas przyłączają się oni do niej równocześnie i tworzą jedno ciało polityczne, w którym większość posiada uprawnienie do działania i pociągnięcia za sobą reszty. (...)

Nie można więc sądzić, iż tak ukonstytuowana przez nich władza społeczeństwa bądź legislatury mogłaby sięgać dalej, niż nakazuje wspólne dobro. Jest ona zobowiązana tylko do zabezpieczenia własności każdego z nich przed tymi trzema wskazanymi wyżej niedogodnościami, które czynią stan natury tak niebezpiecznym i trudnym. A więc ten, do kogo należy legislatura czy najwyższa władza jakiejś wspólnoty, zobowiązany jest do rządzenia na mocy niezmiennych, stanowionych, ogłaszanych i znanych ludowi praw, a nie w oparciu o sporządzane na poczekaniu dekrety. Ma on rządzić przy pomocy bezstronnych i prawych sędziów, którzy muszą według tych praw rozstrzygać spory. Ponadto jest on zobowiązany do użycia siły wewnątrz wspólnoty tylko w celu wykonania tych praw, a na zewnątrz, by nie dopuścić do wyrządzania krzywd przez obcych, karać ich oraz ochraniać wspólnotę przed atakami i napadami. Czyniąc to wszystko nie może on zmierzać do żadnego innego celu niż pokój, bezpieczeństwo i dobro publiczne ludu. (...)

Kiedy więc ci prawodawcy usiłują niszczyć własność ludu, pozbawić go jej albo lud ten zamienić w niewolników podlegających arbitralnej władzy, sami wstępują w stan wojny z nim. Tym samym jest on zwolniony od dalszego posłuszeństwa i pozostaje mu powszechny ratunek, jaki Bóg zapewnił wszystkim przed siłą i gwałtem.

Kiedykolwiek więc legislatura będzie naruszać tę fundamentalną zasadę społeczeństwa, albo na skutek ambicji, korupcji, szaleństwa czy strachu będzie próbować porwać się na nią sama, albo też złoży w czyjeś ręce absolutną władzę nad życiem, wolnością i majątkiem ludu, tym samym zawiedzie pokładane w niej zaufanie oraz utraci władzę, przekazaną przez lud w jej ręce dla zupełnie innych celów.

Władza powróci znów do ludu, który jest teraz uprawniony do odzyskania swej pierwotnej wolności, a przez ustanowienie nowej legislatywy (takiej jaką uzna za stosowną) do zapewnienia sobie własnej ochrony i bezpieczeństwa, co stanowi cel, dla którego ludzie są w społeczeństwie.

Źródło: John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*, Warszawa 1992, s. 201, 230, 254, 320.

Słownik

umowa społeczna

termin filozoficzny łączący wiele różnych teorii, których tematem są umowy dorozumiane, za pomocą których ludzie tworzą narody i utrzymują porządek społeczny; teoria umowy społecznej to racjonalne uzasadnienie poglądu, że legalna władza państwowa musi wywodzić się ze zgody społeczeństwa

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z dwiema warstwami analizy tekstu filozoficznego, jakim jest fragment *Dwóch traktatów o rządzie* Johna Locke'a: formalną i znaczeniową. Następnie zapisz w punktach notatkę, w której zawrzesz najważniejsze dla ciebie kroki metody analitycznej.

Analiza warstwy formalnej

John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Analiza warstwy znaczeniowej

John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*

„Prawo bowiem w swym zamyśle stanowi nie tyle ograniczenie, co wyznaczenie kierunku postępowania wolnej, rozumnej jednostki, zgodnie z jej właściwym interesem i nie zezwala na nic więcej niż na to, co należy do dobra ogółu tych, którzy mu podlegają. Gdyby byli oni bardziej szczęśliwi bez tego prawa, to chodziłoby o jakąś bezużyteczną rzecz, która sama zanika i nie zasługuje na miano zabezpieczenia oddzielającego nas od przepaści czy grzęzawiska. Mimo że mogą zostać popełnione błędy, to jednak celem prawa nie jest znoszenie i ograniczanie, lecz zachowanie i powiększanie wolności. Stąd też do wszystkich istot zdolnych do podlegania prawu odnosi się zasada: gdzie nie ma prawa, nie ma wolności. Wolność bowiem sprowadza się do niezależności od przymusu i gwałtu ze strony innych. Nie jest to możliwe tam, gdzie nie ma prawa. Nie jest więc to, jak się nam mówi, wolnością, gdyby każdy robił to, co mu się podoba. Któż bowiem mógłby być wolny, gdyby inny był w stanie go tyranizować? Być wolnym, to znaczy dysponować i swobodnie, zgodnie z własnym sumieniem, kierować własną osobą, działaniem, majątkiem, całą swą własnością z przyzwoleniem prawa, któremu się podlega, nie być więc poddanym czyjejś arbitralnej woli, ale kierować się bez przeszkód własną wolą. (...)”

„Skoro wszyscy ludzie są, jak to już zostało powiedziane, wolni, równi i niezależni w stanie natury, nikt nie może bez własnej zgody zostać tego stanu pozbawiony i poddany władzy politycznej innego. Jedyne sposoby, w jaki można oddać swą naturalną wolność i nałożyć okowy społeczeństwa obywatelskiego jest ugoda z innymi dotycząca połączenia i zjednoczenia się z nimi w społeczności, zawarta dla zapewnienia im wygody, bezpieczeństwa i pokojowego współżycia, a także dla zabezpieczenia prawa korzystania

z ich własności oraz lepszej ochrony przed wszystkimi, którzy nie należą do wspólnoty. Taka grupa ludzi, zawiązując wspólnotę, nie narusza wolności pozostałych, gdyż ci trwają, jak poprzednio, w wolności stanu natury. Kiedy jakaś grupa ludzi porozumiała się co do zawiązania wspólnoty bądź powołania rządu, wówczas przyłączają się oni do niej równocześnie i tworzą jedno ciało polityczne, w którym większość posiada uprawnienie do działania i pociągnięcia za sobą reszty. (...)”

„Nie można więc sądzić, iż tak ukonstytuowana przez nich władza społeczeństwa bądź legislatury mogłaby sięgać dalej, niż nakazuje wspólne dobro. Jest ona zobowiązana tylko do zabezpieczenia własności każdego z nich przed tymi trzema wskazanymi wyżej niedogodnościami, które czynią stan natury tak niebezpiecznym i trudnym. A więc ten, do kogo należy legislatura czy najwyższa władza jakiejś wspólnoty, zobowiązany jest do rządzenia na mocy niezmiennych, stanowionych, ogłaszanych i znanych ludowi praw, a nie w oparciu o sporządzane na poczekaniu dekrety. Ma on rządzić przy pomocy bezstronnych i prawych sędziów, którzy muszą według tych praw rozstrzygać spory. Ponadto jest on zobowiązany do użycia siły wewnątrz wspólnoty tylko w celu wykonania tych praw, a na zewnątrz, by nie dopuścić do wyrządzania krzywd przez obcych, karać ich oraz ochraniać wspólnotę przed atakami i napadami. Czyniąc to wszystko nie może on zmierzać do żadnego innego celu niż pokój, bezpieczeństwo i dobro publiczne ludu. (...)”

„Kiedy więc ci prawodawcy usiłują niszczyć własność ludu, pozbawić go jej albo lud ten zamienić w niewolników podlegających arbitralnej władzy, sami wstępują w stan wojny z nim. Tym samym jest on zwolniony od dalszego posłuszeństwa i pozostaje mu powszechny ratunek, jaki Bóg zapewnił wszystkim przed siłą i gwałtem. Kiedykolwiek więc legislatura będzie naruszać tę fundamentalną zasadę społeczeństwa, albo na skutek ambicji, korupcji, szaleństwa czy strachu będzie próbować porwać się na nią sama, albo też złoży w czyjeś ręce absolutną władzę nad życiem, wolnością i majątkiem ludu, tym samym zawiedzie pokładane w niej zaufanie oraz utraci władzę, przekazaną przez lud w jej ręce dla zupełnie innych celów. Władza powróci znów do ludu, który jest teraz uprawniony do odzyskania swej pierwotnej wolności, a przez ustanowienie nowej legislatury (takiej jaką uzna za stosowną) do zapewnienia sobie własnej ochrony i bezpieczeństwa, co stanowi cel, dla którego ludzie są w społeczeństwie.”

Twoje notatki:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Pobierz materiał źródłowy do ćwiczeń.

John Locke *Dwa traktaty o rządzie*

Plik o rozmiarze 109.51 KB w języku polskim

Ćwiczenie 1

Wskaż trzy cele prawa, jakie wymienia John Locke.

Ćwiczenie 2

Podaj dwa wskazane przez filozofa warunki funkcjonowania ludzkiej wolności.

Ćwiczenie 3

Wyjaśnij, jaki jest podstawowy warunek, który musi być spełniony, aby istniała wolność.

Ćwiczenie 4

Wskaż, co musi być ustanowione, aby każdy mógł oddać swą naturalną wolność i nałożyć okowy społeczeństwa obywatelskiego.

Ćwiczenie 5

Wymień wszystkie cele, dla których jednostki zawierają umowę.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij, dlaczego zawarta umowa nie narusza wolności tych, którzy do niej nie przystąpili.

Ćwiczenie 7

Wskaż, jaki warunek musi spełnić władza w kwestii stanowionego prawa.

Ćwiczenie 8

Podaj, jakie mogą być przyczyny nadużyć władzy.

Ćwiczenie 9

Przedstaw, jakie prawo uzyskuje lud, kiedy władza utraci jego zaufanie.

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: John Locke „*Dwa traktaty o rządzie*” – analiza tekstu filozoficznego

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja.

Uczeń:

3) przedstawia najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- analizuje tekst filozoficzny Johna Locke'a;
- dokonuje selekcji i hierarchizacji informacji pozyskanych z materiału źródłowego;
- przedstawia wnioski z analizy materiału.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda sytuacyjna;

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przed lekcją chętne/wybrane osoby przygotowują prezentację na temat: „John Locke i jego poglądy”. Powinny w niej znaleźć się przede wszystkim materiały audiowizualne. Czas prezentacji 5 min.
2. Dodatkowo klasa zostaje podzielona na 2 grupy. Zadaniem grupy I jest przygotowanie analizy formalnej tekstu J. Locke'a, a grupy II – analizy warstwy znaczeniowej.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „John Locke *„Dwa traktaty o rządzie”* – analiza tekstu filozoficznego” i celów zajęć.
2. Rozpoznawanie wiedzy potocznej uczniów. Uczniowie próbują intuicyjnie odpowiedzieć na pytania zawarte w Poleceniu 1 w sekcji „Przeczytaj”.
3. Wspólne wyjaśnienie niezrozumiałych pojęć w tekście.

Faza realizacyjna:

1. Przedstawienie prezentacji przygotowanej przez uczniów. Po jej zakończeniu reszta klasy może zadawać prelegentom pytania.
2. Uczniowie z grup I i II łączą się w pary i przekazują sobie informacje na temat analizy formalnej i znaczeniowej tekstu J. Locke'a. Mogą się posiłkować materiałami zawartymi w sekcji „Prezentacja multimedialna”.

3. Po upływie wyznaczonego czasu tworzone są nowe pary i uczniowie weryfikują nabytą wiedzę, uzupełniają ją i porządkują.

4. Uczniowie dzielą się na 4-osobowe zespoły (po 2 osoby z gr. I i II) i rozwiązują na czas zadania z sekcji „Sprawdź się”, od najłatwiejszych do najtrudniejszych. Zespół, który poprawnie rozwiąże zadania jako pierwszy, wygrywa i może zostać nagrodzony ocenami za aktywność.

Faza podsumowująca:

1. Chętne/wybrane osoby dokonują podsumowania zajęć ze swojego punktu widzenia.

Praca domowa:

Przygotuj kilka argumentów, których użyjesz w dyskusji na temat: „John Locke czy Thomas Hobbes – których z nich bardziej wierzył w ludzi?”.

Materiały pomocnicze:

John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*, PWN, Warszawa 1992 (Traktat drugi, księga druga).

Słownik myśli społeczno-politycznej, praca zbiorowa, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 2007.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Prezentacja multimedialna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.